

0 gwarze praskiej

WIEDZA W PIGUŁCE

Poziom zamożności mieszkańców prawobrzeżnej Warszawy był przez wiele stuleci bardzo niski. Zajmowali się głównie handlem zwierzętami hodowanymi i płodami rolnymi. Wszystkie zdobycze cywilizacyjne (bruki, oświetlenie ulic, wodociągi i kanalizacja, wielopiętrowe kamienice) docierały tu z wieloletnim opóźnieniem w stosunku do dzielnic centralnych miasta.

Za chlebem imigrowali tu ludzie wywodzący się ze wsi położonych na wschód od Warszawy (głównie z Podlasia) ze swoimi zwyczajami kulturowymi i językowymi, bardzo odmiennymi od tych, które występowały w zachodniej i centralnej części Mazowsza. Praga w XIX wieku była także licznie zamieszkiwana przez Żydów i Rosjan. Zderzenie kulturowe polskich chłopów z tymi dwoma grupami językowymi zaowocowało powstaniem specyficznej, lokalnej odmiany języka polskiego, czyli gwary. Miała ona swoje terytorialne, łatwo niegdyś wyczuwalne różnice i zasadniczo wyróżniano gwarę z Pelcowizny, Pragi i Grochowa. Odmienność była wszakże ograniczona do znaczenia i brzmienia poszczególnych słów i wynikała ze specyfiki pochodzenia i proporcji składu narodowościowego ludności. Gwarą posługiwali się tylko niższe warstwy społeczeństwa (drobni kupcy, robotnicy i wyrobnicy, wozacy, dorożkarze, biedota i przestępcy), ale to oni stanowili większość polskiej populacji prawobrzeżnej Warszawy. Praską gwarę można było jeszcze w latach 70. XX wieku usłyszeć np. na Bazarze Różyckiego; Praga była ostatnią dzielnicą Warszawy, w której takie zjawisko występowało.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

LEKCJA OPIERA SIĘ NA TWORZENIU TEKSTÓW GWAROWYCH Z POMOCĄ SŁOWNIKÓW INTERNETOWYCH. UCZESTNICY I UCZESTNICZKI PISZĄ TEKSTY NA ZADANY TEMAT, WYKORZYSTUJĄC SŁOWA CHARAKTERYSTYCZNE DLA GWARY PRASKIEJ, ZNALEZIONE NA WSKAZANYCH STRONACH INTERNETOWYCH.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- rozumieją specyfikę poszczególnych źródeł informacji przeznaczonych do użytku edukacyjnego lub rozrywkowego;
- wiedzą, że źródła informacji należy wybierać świadomie, mając na uwadze potrzeby informacyjne oraz cel wykorzystania informacji;
- poznają gwarę praską;
- poznają specyfikę warszawskiej Pragi;
- identyfikują się z „małą ojczyzną”.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 10 min

Forma: miniwykład osoby prowadzącej

Przedstaw historię gwary praskiej (zwróć uwagę, że gwara praska to jedna z wielu lokalnych gwar w Warszawie) oraz opowiedz o ludności mieszkającej na Pradze, która tą gwara się posługiwała (patrz: „Wiedza w pigułce”). Wzbogać prezentację filmikami, np: [Rzuć bracie blagę i chodź na Pragę!](#), [Stanisław Grzesiuk – Nie masz cwaniaka nad warszawiaka](#), [Potańcówka z Kapelą Praską @ Warsaw Music Week 2012](#)

2.

Czas: 20 min

Forma: praca w grupach / praca w parach

Pomoce: **karty pracy "Gwara praska"**, komputery z dostępem do internetu dla każdej pary

Podziel uczestników i uczestniczki na pary. Każda będzie pracować w sześciuosobowych grupach (3X2). Grupy otrzymują na kartkach zadanie – karty pracy **"Gwara praska"**. Pierwsza „dwójka” z grupy pisze pierwsze zdanie, druga – kolejne itd., aż do zakończenia historii (metoda pracy w grupach – koła zamachowego). Młodzież ma napisać tekst gwara warszawską (w tym praską), korzystając z wiarygodnych źródeł/stron: <http://gwara-warszawska.waw.pl/index.php/slownik>, <http://www.warszawskapraga.pl/translate.php?category=13&chr=W>

3.

Czas: 15 min

Forma: prezentacja

Poproś grupy o odczytanie prac. Zachęć wszystkich uczestników i uczestniczki zajęć do komentowania dialogów i wymiany doświadczeń.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że istnieją różne źródła wiedzy, np. słowniki internetowe?
- znają słowa charakterystyczne dla gwary praskiej?
- tworzą teksty z pomocą wiarygodnych źródeł?

Opcje dodatkowe

Jeżeli masz więcej czasu, możesz również ułożyć własny tekst i w fazie końcowej odczytać go uczestnikom i uczestniczkom.

MATERIAŁY

- karty pracy "Gwara praska"

ZADANIE DLA UCZNIA

Zadanie 1.

Zaznacz właściwe odpowiedzi.

- Słowo: „opylić” oznacza:
 - ☒ sprzedać
 - ☐ kupić
 - ☐ pracować
- Słowo: „piter” oznacza:
 - ☒ portfel
 - ☐ kradzież
 - ☐ zabawa
- Słowo: „trombik” oznacza:
 - ☐ bank
 - ☐ komputer
 - ☒ tramwaj
- Słowo: „zerkadło” oznacza:
 - ☐ telewizor
 - ☒ lustro
 - ☐ komputer
- Słowo: „trefny” oznacza:
 - ☐ niepełny
 - ☒ kradziony
 - ☐ znaleziony

SŁOWNICZEK

- **źródło informacji:** obiekt przekazujący informacje. Źródła informacji mogą być drukowane (np. książki, mapy), elektroniczne (strony www, blogi, fora internetowe) lub osobowe (inne osoby, od których możemy się czegoś dowiedzieć). Do każdego źródła należy odnosić się krytycznie, badać jego wiarygodność.
- **wiarygodność informacji:** stopień, w jakim informacja jest godna zaufania.
- **gwara:** lokalna odmiana języka. Charakterystyczna dla grupy ludności (zwłaszcza wiejskiej) zamieszkującej określone terytorium. Podstawą gwary jest język ogólny, z którego wyodrębnia się poprzez odrębności fonetyczne i leksykalne.

CZYTELNIA

- Elsztein Paweł, **Moja Praga, moja Warszawa**, Dom Wydawniczy Syrenka, Warszawa 2014 r.
- Pilich Michał, **Warszawska Praga – przewodnik**, Fundacja Centrum Europy, Warszawa 2005.
- Wieczorkiewicz Bronisław, **Gwara warszawska wczoraj i dziś**, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1974 r.

Tekst: Jarosław Zieliński, scenariusz: Małgorzata Bazan, konsultacja merytoryczna: Jarosław Zieliński. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/o-gwarze-praskiej/>.

Publikację finansuje m. st. Warszawa

Podstawa programowa:

Język polski, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

III. Tworzenie wypowiedzi.